بررسی میزان شیوع افسردگی و علایم آن در دانشجویان دانشگاه ایلام

جهانشاه محمدزاده

گروه ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام

تاریخ دریافت: ۸۸/۱۰/۱٤ تاریخ پذیرش: ۹۰/۳/۱۸

چکیده

مقدمه: افسردگی یک اختلال رایج در بین افراد است که با کاهش انرژی و علاقه، احساس گناه، اشکال در تمرکز، بی اشتهایی و افکار مرگ و خودکشی همراه است و منجر به اختلال در عملکرد شغلی، روابط اجتماعی و بین فردی می شود. هدف از این مطالعه، بررسی میزان شیوع افسردگی و علایم آن در دانشجویان دانشگاه ایلام است.

مواد و روش ها: ۳۸۱ دانشجوی مقطع کارشناسی از بین دانشکده های ادبیات، علوم انسانی، کشاورزی و فنی مهندسی از طریق نمونه گیری خوشه ای انتخاب و وارد مطالعه شدند. داده ها از طریق پرسش نامه شامل اطلاعات دموگرافیک و آزمون افسردگی یک(BDI)، گردآوری شد و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته های پژوهش: براساس نتایج این مطالعه از مجموع ۳۸۱ نفر شرکت کننده در مطالعه ۵۲/۸ درصد آن ها پسر و ۴۷/۲ درصد دختر بودند و میانگین سنی آن ها ۰/۹۹±۲۱ سال بود. یافته ها نشان داد که ۷۶/۱ درصد دانشجویان دارای علائم افسردگی هستند. بین رشته تحصیلی، اشتغال دانشجو و همین طور حضور مادر در خانواده با افسردگی رابطه معنی داری وجود داشت،($P\leq ۰/۰۵$) و میزان سلامت روانی در بین دانشجویان رشته های علوم انسانی در مقایسه با سایر رشته ها کمتر بود.($P\leq ۰/۰۵$)

بحث و نتیجه گیری: میزان بالای شیوع علائم افسردگی در بین دانشجویان نشان می دهد که این گروه به مقدار زیادی در معرض خطر اختلال افسردگی قرار دارند. انجام برنامه های مختلف مشاوره ای از جمله مشاوره های روانی و تحصیلی به منظور ارتقاء سلامتروانی دانشجویان و ارجاع دانشجویان دارای علائم شدیدتر افسردگی به متخصصین و روان پزشکی جهت پیگیری درمان اختلالات افسردگی لازم و ضروری است.

واژه های کلیدی: افسردگی، دانشجویان، آزمون بک

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-10]

مقدمه

افسردگی اختلالی است که با کاهش انرژی و علاقه، احساس گناه، اشکال در تمرکز، بی اشتهایی و افکار مرگ و خودکشی مشخص می‌شود و با تغییر در سطح فعالیت، توانایی های شناختی، تکلم، وضعیت خواب، اشتها و سایر ریتم های بیولوژیک همراه است. افسردگی منجر به اختلال در عملکرد شغلی، روابط اجتماعی و بین فردی می شود.(۱،۲،۳)

میزان شیوع افسردگی در زنان بیشتر از مردان است و در مجردها، بیوه ها و افراد مطلقه، بیشتر از متاهلین می باشد،(۱،۴). میزان اختلالات افسردگی اساسی بین بیماران مراجعه کننده به پزشکان عمومی ۱۰ درصد و در بیماران مراجعه کننده به متخصصان داخلی به ۱۵ درصد نیز می رسد، این در حالی است که فقط نیمی از مبتلایان به اختلالات افسردگی به صورت اساسی تحت درمان قرار می گیرند.(۱)

افسردگی می‌تواند کشنده باشد، در سال های اخیر، خودکشی در جمعیت جوان و حتی نوجوانان رشد فزاینده‌ای داشته است و این در شرایطی است که انواع مختلف و متعددی از داروهای آرام بخش ضد افسردگی در دهه جاری برای درمـــان افســـردگی تجویز شده اند.(۱،۴)

افسردگی عامل ناراحتی های جسمانی متعددی است از جمله می توان به یبوست، اسهال، بـدن درد، کم خونی و یا بی خوابی، خستگی، کم شدن میل جنسی، فراموشی، لرزش اندام ها، کرخ شدن و خواب رفتگی بدن اشاره کرد.(۱،۲)

بیش از ۸۰ درصد بیماران افسرده خود را انسان بی ارزشی می‌دانند، به خصوص در زمینه هایی مثل هوش، موفقیت، اشتها، جذابیت، سلامتی و توانایی که برایشان بیشترین ارزش ها را دارد، احساس ناتـــوانی می کنند،(۱). از جمله مخرب ترین عوارض افسردگی کاهش میل به کار و فعالیت می باشد،(۱). هم چنین طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی و بانک جهانی، افسردگی در صدر علل مهم ناتوانی و از کار افتادگی در جهان قرار دارد.(۱)

در این مورد مساله افسردگی در میان دانشجویان از اهمیت خاصی بـــرخوردار است. زیـــرا دانشجویان سازندگان فردای کشور خویش می باشند و تعداد قابل توجهی از جوانان را تشکیل می دهند و این تعداد با گسترش دانشگاه ها و توسعه مراکز آموزش عالی در حال افزایش است. وجود افسردگی در جوانان حائز اهمیت است زیرا نزدیک به ۳ درصد دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه از درجاتی از افسردگی در رنج هستند.(۱)

مواردی هم چون آشنا نبودن با محیط دانشگاه یا فرهنگ حاکم بر منطقه در صورت غیربومی بودن، جدایی و دوری از خانواده، عدم علاقه به رشته تحصیلی و ناســـازگاری با سـایر افراد محیط می توانند ناراحتی های روانی مانند افسردگی را ایجاد کرده و باعث افـــت عملکرد دانشجو شوند،(۱). تاکنون پژوهش های زیـــادی بر روی دانشجویان در دانشگاه های مختلف کشور انجام شده است. نتایج مطالعه نشان داد که از کل افراد مورد مطالعه ۶۱ درصد دارای درجات مختلفی از افسردگی بودند. ۲۲ درصد افسردگی مرزی، ۱۵ درصد افسردگی خفیف ، ۱۷ درصد افسردگی متوسط، ۵ درصد افسردگی شدید و ۲ درصد افسردگی خیلی شدید داشتند.(۵)

آقاخانی و بقایی مطالعه ای بر روی ۷۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آذربایجان غربی انجام دادند که از میان واحدهای پژوهش ۵۳ درصد به درجاتی از افسردگی مبتلا بودند که در این بین افراد غیربومی افسردگی بیشتری داشتند،(۶). هاشمی و همکاران مطالعه ای بر روی ۴۲۱ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی یاسوج انجام دادند که در این مطالعه شیوع افسردگی ۶۹/۲ درصد گزارش شد،(۷). مطالعات دیگری نیز انجام شده اند که شیوع افسردگی در دانشجـــویان را در سطـــح بالایی گزارش کرده اند.(۱،۸،۹)

پژوهش حاضر به منظور بررسی میزان شیوع افسردگی و علائم آن و ارتباط آن با متغیرهای جمعیت شناختی در بین دانشجویان دانشگاه ایلام انجام گرفت.

مواد و روش ها

تعـداد ۳۸۱ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه ایلام به روش نمونه گیری خوشه ای از بن دانشکده های ادبیات، علوم انسانی، کشاورزی و فنی

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-10]

مهندسی انتخاب و وارد مطالعه شدند. ابزار جمع آوری داده ها آزمون افسردگی بک و پرسش نامه جمعیت شناختی بود. پرسش نامه بک شـــامل ۲۱ سوال چهار گزینه ای است که به صورت خود گـــزارشی(self–report) هر کدام چهار موقعیت فرضی را توصیف می‌کند. هر سوال از صفر تا سه نمره گذاری می‌شود و نمره کل آزمون از صفر تا ۶۳ متغیر است،(۲). بک این پرسش نامه را براساس پنج عامل مرکب از علائم و نشانه های افسردگی به شرح زیر تنظیم نمود:

۱) بدبینی، احساس شکست، تنفر از خود، افکار خودکشی، بی تصمیمی و کندی

۲) احساس گناه و انتظار تنبیه و سرزنش

۳) گریه کردن، تغییر تصویر از خود، ناخشنودی و غمگینی

۴) کاهش وزن، شکایات جسمی و خستگی

۵) زود رنجی، بی خوابی و بی اشتهایی(۱)

آزمون بک یکی از رایـج ترین و معتبرترین آزمون های روانی است. این آزمون برای تمام اقشار و محیط های اجتماعی قابل اجرا بوده و به فرهنگ حاکم در جامعه وابسته نیست.(۷)

در این پژوهش افرادی که نمره مساوی یا بالاتر از خط برش ۱۰ کسب کردند. دارای علائم افسردگی بودند. پرسش نامه جمعیت شناختی شامل اطلاعات شخصی نظیر سن، جنس، رشته تحصیلی و وضعیت تاهل، حضور، یا عدم حضور والدین در خانواده، وضعیت اشتغال، شغل والدین، میزان سواد والدین بود. این پرسش نامه به منظور بررسی مشکلات دانشجویان تهیه شد و هدف این بود تا میزان همبستگی و رابطه این مشکلات با افسردگی دانشجویان مشخص شود.

یافته های پژوهش

در این پژوهش ۳۸۱ نفر دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه ایلام مورد مطالعه قرار گرفتند. از این تعداد ۲۰۱ نفر(۵۲/۸ درصد) پسر و ۱۸۰ نفـــر(۴۷/۲ درصد) دختر بودند. میـــانگین سنی شرکت کنندگان ۰/۹۹±۲۱ سال بود و بین ۱۸ تا ۳۵ سال سن داشتند. نتایج نشان داد که ۷۶/۱ درصد دانشجویان مبتلا به درجاتی از افسردگی هستند و ۲۳/۹ درصد آن ها سالم بودند. یافته‌ها حاکی از این بود که بین متغیرهای سن، جنس، شغل والدین، میزان سواد والدین و افسردگی دانشجویان رابطه معنی داری وجود ندارد.($P\geq ۰/۰۵$) بین میزان افسردگی دانشجویان و حضور مادر در خانواده رابطه معنی داری وجود داشت،($P<۰/۰۱$). میزان افسردگی در دانشجویانی که والدین آن ها با هم زندگی نمی کردند بیشتر از دانشجویانی است که والدین آن ها در کنار هم هستند،($P<۰/۰۵$)(جدول شماره ۱). نتیجه دیگر این پژوهش نشان داد که بین میـــزان علائم افسردگی دانشجویان و رشته تحصیلی آن ها رابطه معنی داری وجود دارد،($P<۰/۰۱$). میزان سلامت روانی در بین دانشجویان رشته های علوم انسانی در مقایسه با دو رشته دیگر کمتر بود و در این میان دانشجویان رشته ریاضی دارای بالاترین سلامت روانی یا کمترین میزان علائم افسردگی بودند،(جدول شماره ۲). بین میزان علائم افسردگی دانشجویان و وضعیت اشتغال رابطه معنی داری وجود داشت.($P<۰/۰۱$)

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان علائم افسردگی دانشجو و بود و نبود همزیستی والدین با هم

میزان ها / زندگی والدین با هم		طبیعی	کمی افسرده	نیازمند مشورت	نسبتاً افسرده	افسردگی شدید	بیش از حد افسرده	جمع
بلی	تعداد	۸۱	۶۵	۳۷	۶۳	۵۲	۲۴	۳۲۲
	درصد	۲۵/۲	۲۰/۲	۱۲/۵	۱۹/۶	۱۶/۱	۷/۵	۸۶/۸
خیر	تعداد	۹	۷	۳	۱۳	۱۰	۷	۴۹
	درصد	۱۸/۴	۱۴/۳	۶/۱	۲۶/۵	۲۰/۴	۱۴/۳	۱۳/۲
جمع	تعداد	۹۰	۷۲	۴۰	۷۶	۶۲	۳۱	۳۷۱
	درصد	۲۴	۱۹	۱۱	۲۰	۱۷	۸	۱۰۰

$Kendall = ta - b = /09 \qquad P = 0/25 \quad df = 5 \qquad x^2 = 6/5$

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-10]

جدول ۲. توزیع فراوانی میزان علائم افسردگی دانشجو و رشته تحصیلی

رشته	میزان ها	طبیعی	کمی افسرده	نیازمند مشورت	نسبتاً افسرده	افسردگی شدید	بیش از حد افسرده	جمع
انسانی	تعداد	۲۷	۳۱	۱۷	۳۸	۳۵	۱۱	۱۵۹
	درصد	۱۶/۹۸	۱۹/۵	۱۰/۷	۲۳/۹	۲۳	۶/۹	۴۹
تجربی	تعداد	۳۵	۲۳	۱۳	۲۴	۱۷	۱۳	۱۲۵
	درصد	۲۸	۱۸/۴	۱۰۴	۱۹/۲	۱۳/۶	۱۰/۴	۳۸/۵
ریاضی	تعداد	۱۴	۱۳	۱	۴	۶	۲	۴۰
	درصد	۳۵	۳۲/۵	۲/۵	۱۰	۱۵	۵	۱۲
جمع	تعداد	۷۶	۶۷	۳۱	۶۶	۵۸	۲۶	۳۲۴
	درصد	۲۳	۲۱	۱	۲۰	۱۸	۸	۱۰۰

$x^2 = ۱۸/۳۱$ $x^2 = ۱۹/۸$ $df = ۱۰$

بحث و نتیجه گیری

همان طور که نتایج این مطالعه نشـــان داد ۷۶/۱ درصد دانشجویان مورد مطالعه دارای علائم افسردگی بودند. این نتیجه با پژوهش های امانی و همکاران(۸)، نجفی‌پور و یکتاطلب(۹)، ایلدرآبادی و همکاران(۱)، هاشمی و کامکار(۷) هم خوانی دارد. بین وضعیت تاهل و میزان افسردگی در دانشجویان رابطه معنی داری یافت نتایج بیانگر این بود که افراد مجرد در مقایسه با متاهلین از علائم افسردگی بیشتری برخوردارند. این نتیجه با پژوهش کریمی زارچی و همکاران(۱۰) و همین طور مطالعه مختاری پور و همکاران(۴) هم خوانی دارد. بین جنس و میزان افسردگی رابطه معنی داری به دست نیامد،(۴،۱۰). این در حالی است که در همه فرهنگ ها و کشورها، شیوع افسردگی در زنان تقریباً ۲ برابر مردان است.(۱۱)

هم چنین همانند مطالعه مختاری پور و همکاران(۴)، بین متغیرهای سواد و شغل والدین با افسردگی دانشجویان رابطه معنی داری وجود نداشت. بین وضعیت در قید حیات بودن مادر و افسردگی رابطه معنی داری وجود داشت که با یافته های براون و هاریس(۱۱) همین طور مطالعه تاسیگ و همکاران(۱۲) هم خوانی دارد. می‌توان گفت که مادر اولین فردی است که کودک با او ارتباط برقرار می‌کند و حضور مادر نقش مهمی در تعادل عاطفی و روانی فرد دارد. مادر نقش مهمی در شکل گیری احساسات و عواطف فرد دارد و عدم حضور مادر یک عامل زمینه ســـاز جهت افسردگی و اختلالات روانی در سال های بعدی زندگی است. میزان افسردگی در بین افرادی که قبل از یازده سالگی مادر خود را از دست داده بودند سه برابر بیش از کسانی بود که قبل از پانزده سالگی مادر خود را از دست داده اند. روان کاوان معتقدند که محرومیت از مهر مادری چه به علت جدایی یا فقدان، شخص را برای ابتلاء به اختلالات افسردگی آماده می‌کند.(۹)

بین رشته تحصیلی و افسردگی رابطه معنی داری وجود داشت که با نتایج مطالعه الیاسی(۱۳) مطابق است. الیاسی در تحقیق خود بین رشته های علوم تربیتی و علوم انسانی و میزان افسردگی در مقایسه با رشته های علوم پایه و تجربی رابطه معنی داری پیدا کرد. می‌توان گفت که در جامعه ما دیدگاهی ماده گرایانه و عمل گرایانه نسبت به رشته‌های تحصیلی وجود دارد. رشته‌های تحصیلی برحسب نفع مادی و پیامدهای عینی که برای فرد و جامعه دارد، ارزیابی می‌شوند. سبک نگرش جامعه نسبت به علوم انسانی بر ادراک فرد از این رشته‌ها موثر است. نگرشی که در جامعه نسبت به علوم انسانی وجود دارد، این است که این علوم حاوی محفوظات و اموری انتزاعی و ذهنی است در حالی که سایر علوم جنبه کاربردی و عینی دارد. فردی که در رشته‌های علوم انسانی تحصیل می‌کند پس از فراغت از تحصیل از نظر موقعیت شغلی و درآمد در سطحی پائین تر از علوم دیگر قرار دارد. هر چه وضعیت اقتصـــادی-اجتمـــاعی دانشجویان

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-10]

علوم انسانی بهتر شود به همان میزان افسردگی آن ها کمتر می‌شود، زیرا افراد با وضعیت اقتصادی بالا احساس نگرانی و ناراحتی کمتر برای گذراندن دروس داشته و دغدغه پیدا کردن شغل پس از فراغت از تحصیل را ندارند،(۴). نبود تقویت کننده‌های محیطی(درآمد، مشوّق) یا ناچیز بودن این تقویت کننده‌ها به دنبال فعالیت و تلاش فرد(تحصیل در رشته های علوم انسانی) سبب افسردگی می‌شود و این موضوع مطابق با دیدگاه رفتارگرایی از افسردگی است که در جهت تبین رشته تحصیلی و افسردگی به کار می‌رود. بین وضعیت اشتغال دانشجو و میزان افسردگی رابطه معنی داری وجود داشت به طوری که میزان افسردگی در دانشجویان شاغل بیشتر بود. یک مطالعه دیگر نیز نتایج مشابه ای به دست آورده است،(۴). می توان گفت که کار و فعالیت همراه با تحصیل ضمن این که فرد را از نظر مالی تامین کرده و از وابستگی او به خانواده می‌کاهد ولی فشار زیادی را بر فرد تحمیل می‌کند. فعالیت هایی که دانشجو در زمان تحصیل انجام می‌دهد معمولاً اموری است که جایگاه اجتماعی خاصی نداشته و دارای مزایا و دستمزد اندکی نیز هست و به همین خاطر باعث افسردگی و عزت نفس پائینی در دانشجو می شود. هم چنین اگر انتخاب رشته تحصیلی مطابق با استعداد و علاقه فرد نبوده و با نیازهای جامعه هم خوانی نداشته باشد، باعث سرخوردگی، عدم تلاش و کوشش فرد گشته و منجر به شکست تحصیلی و کاهش اعتماد به نفس و متعاقب آن افسردگی و اضطراب می‌گردد. با توجه به شیوع بالای علائم افسردگی در بین دانشجویان لازم است اقدامات مشاوره ای و درمان های حمایتی از وخامت وضعیت روانی آن ها جلوگیری نمود. بررسی منظم سلامت روانی دانشجویان جهت شناسایی سریع و به موقع افراد در معرض ابتلاء به افسردگی و همین طور ایجاد و تقویت مراکز مشاوره دانشجویی و خدمات روان پزشکی در سطح خوابگاه ها و دانشکده ها جهت شناخت و درمان به موقع مشکلات روان شناختی دانشجویان لازم و ضروری است. به علاوه، مشارکت فعال دانشجویان در برنامه های آموزشی، فرهنگی، تفریحی و ورزشی، فراهم نمودن امکانات رفاهی بیشتر جهت دانشجویان ارائه مشاوره های تحصیلی در مدارس به منظور هدایت دانش آموزان جهت انتخاب رشته های تحصیلی دانشگاهی مورد علاقه و مشاوره های تحصیلی در حین تحصیل در دانشگاه، از جمله راهکارهایی هستند که می توانند در پیش گیری و کاهش علایم افسردگی دانشجویان مفید و موثر باشند.

References

1-IlDarabadi I, Firoozkohy M, Mazloom, SR, Navidian A. The Survey of rate and prevalence of depression among student of Zabol University of Medical Sciences. J School Shahr-e-kord University of Medical Sciences 2004;6:15-21.

2-Mazloomy SS, Mirzaei A, Mohammadi S. Study of depression prevalence in the patients with types diabetes reffering to Yazd diabetes researches center in 2008. Tolooebehdasht J 2009;7:30-6.

3-Graeme HL, Robert G, Anne T. Depression prevalence: is it really increasing. Australian and Newzealand J of psychiatry 2008;42:100-10.

4-Mokhtaripoor M, Godarzi z, Siadat A, Keywan Ara M. The relationship between demographical variables with anxiety and depression among Isfahan Medical Science Students. Behavioral Science Researchs 2008;2:107-10.

5-Zohoor A, Mosakhani E. The prevalence of depression among kerman's health faculty and it's comparison with other Iranian universities. Quarterly of Lorestan University of Medical Sciences. 2001;10: 43-7.

6-Agakhani N, Baghaei R. The survey of the rate of depression among students of west Azarbaiyan Medical Science University. The conference of nursing updates in mood disorders from prevention to rehabilitation. Shiraz University 2000.p. 12-15.

7-Hashemi M, Kamkar A. The survey of depression prevalence rate among students of Yasuj' Medical Science University. J of

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-10]

Yasuj Medical Sciences University 2001;6: 14-21.
8-Amani F, Sohraby B, Sadeghi As, Mashofy M. The survey of depression prevalence among Ardabil Medical Science Students. Research Scientific J of Ardabil Medical Science Students 2005;1:50-60.
9-Najafipoor S, Yektatalab SH. The survey of rate and prevalence of depression among Jahrom Medical Science Students and its correlate with academic failure. Center of Studies and Medical Science Development 2001;3:20-25.
10-Zarchi K, Tavalaei A, Adibzadeh S, Hossein A. The study of depression prevalence and factors affecting on it among medical students. Kousar's Medical J 2003;8:231-234.
11-Brown GW, Triril H. Social origins of depression. New York: Free press; 1978;11: 200-4.
12-Tausig M, Michello J, Subedi S. A Sociology of mental illness.Tehran**:** Samt 2004.p.50-60.
13-Elyasi, M. Depression in children: correlation with parental loss, sex, academic failure and socio-economic status. Dissertation for the Master of Science Degree**.** Tehran: School of Psychology of Allameh Tabatabayi University 1991.p.30-5.

Investigation of Prevalence Rate of Depression Symptoms Among Ilam University students

Mohammadzadeh J

(Received: 4 Jan. 2010 Accepted: 8 Jun. 2011)

Abstract

Introduction: Depression is a common disorder among people. It is usually accompanied with low energy and desire, guilt feeling, deficiency in concentration, low appetite, death notions and suicide,it causes disturbance in job performance , interpersonal and social relations. The purpose of this research was to study the prevalence rate of depression symptoms among Ilam university students.

Materials & Methods: 381 undergraduate students were selected via clusteral sampling from faculties of humanities and literature, agricultural and technical engineering.52.8 percent of participants were boys and 47.2 percent were girls, the age mean was 21±0/99. Data were gathered through a demographical questionaire and Beck Depression Inventory(BDI) and were analyzed by SPSS software.

Findings: Results showed that 76.1 of students had depression symptoms. There was a significant relationship among student's fields of study, their careers and the presence of their mothers with the symptoms of depression($P \leq .05$). The rate of mental health was low among students of human sciences in comparison with other fields of study($P \leq .05$).

Discussion & Conclusion: The high rate of depression symptoms prevalence among the students implies that such a class is threatened by the risk of depression disorders. It seems necessary to prepare the students suffering from such mental problems with medical consultations conducted by related specialists and follow the rapeutic approaches if needed.

Keywords: depression, students, Beck depression inventory, Ilam

Dept of Persian Literatare, College of Humanities & Literature, Ilam University, Ilam, Iran

[Downloaded from sjimu.medilam.ac.ir on 2026-11-10]